

පර්සියානු බොක්කෙහි සිට ලංකාව වෙත මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ සංක්‍රමණ, 1881-1925

ටමාරා ප්‍රනාන්දු

පරිවර්තනය: ප්‍රවීන් තිලකරත්න

හැඳින්වීම: සංක්‍රමණ, ශ්‍රමය හා අන්‍යෝන්‍යතාව

සෑම වසරකම ශ්‍රී ලාංකිකයෝ දහස් ගණන් ගෘහ සේවය, ඉදිකිරීම් වැඩ ඇතුළු නිල් කරපටි රැකියා රැසක් සඳහා මෙරට සිට මැද පෙරදිගට සංක්‍රමණය වෙති. මෙම මානව ප්‍රාග්ධන හා ශ්‍රම ප්‍රවාහය 20 වන සියවසේ දෙවන භාගයේ ආරම්භ වූවක් බව පිළිගැනේ. එනමුත් ඊට වසර 50කට පමණ පෙර, 20 වන සියවසෙහි ආරම්භයේ, ශ්‍රම ප්‍රවාහය පැවතුණේ මීට ප්‍රතිවිරුද්ධ දිශාවෙන් (එනම් මැද පෙරදිග සිට ලංකාවට) වන බව බොහෝ දෙනෙකු නොදන්නේ බොර තෙල් සොයා ගැනීමට පෙර මැද පෙරදිගින් පිටතට සංක්‍රමණ එම කලාපය තුළට වූ සංක්‍රමණ වලට වඩා බහුල බවටත් තොරතුරු අනාවරණය වී ඇති මුත් ය. මෙම ලිපියේ මැද පෙරදිග සිට මෙරටට සංක්‍රමණය වූ ශ්‍රම කාණ්ඩයක් වන 'මුතු කිමිදෙන්නන්' පිළිබඳ අවධානය යොමු කරමි. පර්සියානු බොක්කේ, එනම් ගල්ෆ් ප්‍රදේශයේ, මුතු කිමිදෙන්නන් ඉන්දියානු වෙළෙන්දන් හරහා මන්නාරම වෙත ගමන් ගත් හුදෙකලා අවස්ථා කිහිපයකින් ආරම්භව, වසර 20ක් ඇතුළත කුවේට් වැනි ස්ථානවලින් වසරකට ශ්‍රමිකයන් දහසක් වැනි විශාල සංඛ්‍යාවක් කුමානුකූලව බඳවා ගැනීමේ ක්‍රියාවලියක් දක්වා වර්ධනය වූ ආකාරය විස්තර කිරීම සඳහා මා මෙහි යොදා ගන්නේ මුතු ධීවර කර්මාන්තය ආශ්‍රිත ඓතිහාසික වාර්තා ය.

මෙම ලිපියේ පළමු කොටස මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ සංක්‍රමණ සිදු වූ ඓතිහාසික සන්දර්භය පිළිබඳ සටහනකි. දෙවන කොටසේ මෙම කර්මාන්තය ආශ්‍රිත ශ්‍රම සබඳතා පිළිබඳ විශ්ලේෂී ප්‍රවේශයක් ඉදිරිපත් කෙරේ. මුතු කර්මාන්තය විවරණෝපයෝගී (heuristic) හා සන්දර්භානුකූල

ලෙස අධ්‍යයන කිරීමෙන් විවිධ ප්‍රජාවන් බිහි වූ ආකාරය, එකිනෙකා හා ගනුදෙනු කළ ආකාරය, සහයෝගයෙන් වැඩ කළ ආකාරය සහ ඇතැම් විට එකිනෙකා හා ගැටුණු ආකාරය පිළිබඳ විමර්ශනය කිරීමට අපට ඉඩ සැලසෙනු ඇත. මෙහි මූලාශ්‍ර ලෙස යොදාගෙන ඇත්තේ බ්‍රිතාන්‍ය පරිපාලන වාර්තා වන අතර ඒවා ලාභ උපරිම කර ගැනීම හා මුතු කර්මාන්තයේ ආයු කාලය උපරිම කර ගැනීම යන අභිලාෂ මත පදනම් වූ නිස්සාරක ආර්ථික දෘෂ්ටියකින් ලියවුණු බව පිළිගත යුතු ය. මුහුදු කිම්දෙන්නන් මතක සටහන්, දින පොත්, සම්මුඛ සාකච්ඡා කිසිවක් අප හා තබා නොගොස් ඇති හෙයින් ඔවුන්ගේ විත්ත ස්වභාවය අපට විස්තර කළ නොහැකි ය. එනමුත් නිල වාර්තා විවෘත ලෙස කියවීම තුළින් මොවුන්ගේ ජීවිතවල යම් සේයාවක්, ශ්‍රම සබඳතා පිළිබඳ යම් අවබෝධයක් උකහා ගත හැකි බව මගේ විශ්වාසය වේ.

ලංකාව හා පර්සියානු බොක්ක: 19 වන සියවසේ මුතු කර්මාන්තය පිළිබඳ සංසන්දාත්මක කියවීමක්

ලෝකයේ ප්‍රධානතම මුතු ලබාගැනීමේ මධ්‍යස්ථාන දෙකකට ම නිවහනක් වූයේ ඉන්දියානු සාගරයේ උතුරු ප්‍රදේශයේ වූ උණුසුම්, පෝෂිත, නොගැඹුරු ගල්පර ය (Kunz and Stevenson 1908: 97). සියවස් ගණනාවක් තිස්සේ ලොව විශාලතම මුතු සැපයුම් ස්ථාන වූයේ පර්සියානු බොක්ක ආශ්‍රිත කලාපයේ වූ වර්තමානයේ කුවේට්, බහරේන් සහ අබුඩාබි යන කේන්ද්‍රස්ථානයයි (Carter 2012; Hightower 2013). එනමුත්, මෙම කලාපයට අමතරව, මුතු වගාවට ඔබ්බ තවත් ප්‍රදේශයක් විය. ඒ මන්නාරම් බොක්කයි (බලන්න: Arunachalam 1952; Subrahmanyam 1996; Athiyaman and Rajan 2004; Ostroff 2016). මෙම ධීවර බිම් සම්බන්ධව දීර්ඝ ඉතිහාස තිබුණ ද, එම කේන්ද්‍රස්ථාන දෙක එක ලැයිස්තුවක අඩංගු කර ලිවීම විනා ගැඹුරු ලෙස ඒවා අතර වූ සබඳතා හා අන්තර්ක්‍රියාවන් විස්තර කිරීමට විද්‍යාර්ථීන් සමත් වී නොමැත. මා දන්නා අයුරින්, මේ වන විට මෙම ධීවර බිම් දෙක පිළිබඳ කෙරුණු තුළනාත්මක හෝ සංසන්දනාත්මක අධ්‍යයන ද නොමැත. ඒ කෙසේ වෙතත්, 19 වන සියවසේ අග භාගයේ, බ්‍රිතාන්‍ය අධිරාජ්‍යවාදී සන්දර්භය තුළ, මෙම කේන්ද්‍රස්ථාන දෙක අතර වැදගත් සබඳතා කිහිපයක්

විය: පොදු වෙළඳපොළ, විද්‍යාත්මක දැනුමෙහි ප්‍රචාලනය සහ, මෙම අධ්‍යයනයට ඉතා වැදගත් කාරණය වන ශ්‍රමය, ධීවර බිම් දෙක අතර වූ සබඳතාව සඳහා සුවිශේෂ විය.

සංසන්දනාත්මක ව බැලූ විට, මුතු කර්මාන්තය දකුණු ඉන්දියානු හා ලංකා ආර්ථිකයන්ට වඩා ගල්ෆ් ප්‍රදේශයේ ආර්ථිකයන් සඳහා වැදගත් විය; එම ආර්ථිකයන් තුළ විශාල භූමිකාවක් මුතු කර්මාන්තය ඉටු කළේ ය. මීට එක හේතුවක් නම් මන්නාරම් බොක්කේ මුතු බිම් වරින් වර පමණක් මුතු නිෂ්පාදනය සඳහා හිතකර වීමයි. එනම්, මන්නාරමේ මුතු ධීවර කටයුතු සඳහා ඉතා සුබ කාල පැවතුණ ද, එවැනි කාලයකට පසුව මුතු ඉතාමත් හිඟ වූ කාල ද පැවතීමේ ප්‍රවණතාවක් තිබුණි (Ridgeway 1904: 111). එම නිසා මන්නාරම් මුතු කර්මාන්තයෙන් උපයනු ලැබූ ලාභ වාර්ෂිකව අපේක්ෂා නොකළ හැකි තත්ත්වයක් පැවතුණි.¹ තවද, මන්නාරමේ වූ මුතු බිම් පර්සියානු බොක්කෙහි මුතු බිම්වලට වඩා ප්‍රමාණයෙන් කුඩා විය. ලංකාවේ මුතු කර්මාන්තයේ වාර්තා වී ඇති වැඩිම ශ්‍රම බඳවාගැනීම මුතු කිමිදෙන්නන් 5000ක් වූ අතර, ඔවුන් යොදා ගත් බෝට්ටු සංඛ්‍යාව 200ක් විය. පර්සියානු බොක්කෙහි ශ්‍රම බඳවාගැනීම මීට වඩා බොහෝ සෙයින් අධික වූ අතර, එහි බෝට්ටු 3000ක් පමණ යොදා ගනිමින් මුතු කිමිදෙන්නෝ දස දහස් ගණන් ශ්‍රමයෙහි යෙදුනහ (Lorimer 1915).² ගල්ෆ් මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ ජන විකාශනය බැලූ කල පෙනී යන්නේ කිමිදෙන්නන්ගෙන් වැඩි ප්‍රමාණයක් ගල්ෆ් ප්‍රදේශයෙහිම වෙසූ 'බලීජ්' ජන කොට්ඨාසයට අයත් වූ බවයි. එනමුත්, මෑත කාලයේ සිදු කරන ලද වැදගත් පර්යේෂණ පෙන්වා දී ඇත්තේ 19 වන සියවසේ පර්සියානු බොක්කේ මුතු කිමිදෙන්නන්ගෙන් තුනෙන් එකක පමණ ප්‍රමාණයක්

¹ 1796 සිට 1798 දක්වා වූ කාලය තුළ පැවැත්වූ ධීවර වාර තුනෙන් යටත් විජිත ආණ්ඩුව £396,000ක ආදායමක් උපයා ගත්තේ ය. ඉතිහාසඥයින් මෙම ආදායම කෙතරම් ඉහළ දැ යි තක්සේරු කිරීමට එය යටත් විජිත පාලනය සඳහා වැය වූ මුදලත් සමග (£12000ක්) සසඳා බලා ඇත (De Silva 1973: 49).

² උදාහරණයක් ලෙස, 1990 දී බහරේනයේ පමණක් මිනිස්සු 74,000ක් පමණ වැඩ කර ඇත.

පෙරදිග අප්‍රිකානු වහලුන්ගෙන් සමන්විත වූ බවයි.³ මේ අතර මන්නාරමේ මුතු කිම්දෙන්නන්ගෙන් බොහෝ දෙනෙක් ‘පරවර්’ ජන කොට්ඨාසයට අයත්, ඓතිහාසික වශයෙන් මුතු කර්මාන්තය හා බැඳුණු පුද්ගලයෝ වූහ. එනමුත් 1887 වන විට, මෙම කණ්ඩායම් දෙක අතර, එනම් දකුණු ආසියානු හා ගල්ෆ් කිම්දෙන්නන් අතර, සබඳතා ද ඇති වී තිබුණි.

ලංකාවේ පළමු මැද පෙරදිග සංක්‍රමණික මුතු කිම්දෙන්නන්

19 වන සියවසේ අග භාගය වන විට, යටත් විජිත ආණ්ඩුව සම්පත් කළමනාකරණය සඳහා උපායමාර්ග කිහිපයක් අත්හදා බැලීමෙන් පසු, මුතු බිම් සම්පූර්ණ ඒකාධිකාරී පාලනයකට යටත් කරගෙන තිබුණි (Subrahmanyam 1996). ඒ අනුව, ආණ්ඩුව මුතු බිම් අධ්‍යක්ෂකවරයකු හා මුතු බිම් පරීක්ෂකයකු ඇතුළු නිලධාරී පද්ධතියක් යොදා ගනිමින් මුතු කර්මාන්ත කළමනාකරණයෙහි සෑම අංගයක් ම පාහේ පාලනය කළේ ය. එහෙයින් මුතු ධීවර කටයුතුවල වේලාව, ස්ථානය හා ප්‍රමාණය නිර්ණය කිරීම, මුතු බෙල්ලන් ගණන් කිරීම, හා ස්වාධීන ලංසුකරුවන්ට හා වෙළෙන්දන්ට රජයට අයත් එම මුතු බෙල්ලන්ගෙන් වැඩි කොටසක් වෙන්දේසි කිරීම යන කාර්යයන් ආණ්ඩුවට පැවරිණි.

ලාභ හා කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් ආණ්ඩුවට සම්පූර්ණ පාලනයක් හා ආධිපත්‍යයක් තිබුණ ද, ශ්‍රමය ඔවුන් විසින් සෘජුවම පාලනය නොවීය. මුතු කිම්දෙන්නන් දෛනික හෝ මාසික වැටුප් ලත් කම්කරුවන් නොවූ අතර, එදා අල්ලාගත් මුතු බෙල්ලන් රජය විසින් පවත්වාගෙන ගිය වෙන්දේසියට පෙර වෙළඳපලේ විකිණීමට අයිතියක් ඔවුන්ට පැවරී තිබුණි. එමෙන්ම බෝට්ටු හා කිමිදුම්කරුවන් සොයා ගැනීම සඳහා ප්‍රාදේශීය නියෝජිතයින්ගෙන් ද කුල ප්‍රාධානීන්ගෙන් ද (විශේෂයෙන් පරවර් කුලයෙහි ‘ජාති තලයිවන්’ නම් වූ පිරිස) යටත් විජිත නිලධාරීන්ගෙන් ද සැදුම් ලත් ජාලයක් ක්‍රියාත්මක විය. ඔවුහු මුතු ධීවර කර්මාන්තය වෙළෙඳ දැන්වීම් ආදිය යොදා ගනිමින් ප්‍රසිද්ධියට පත් කරමින්, රැකියා අවස්ථා හා

³ ගල්ෆ් මුතු ධීවර ඉතිහාසවල අරාබිකරණය විවේචනයට ලක් කරමින් එම කර්මාන්තය අප්‍රිකානු ශ්‍රමය මත යැපූ අයුරු Hopper (2015) අධ්‍යයනය මගින් විස්තර කෙරේ.

බඳවාගැනීම් කටයුතු ද භාරව සිටියහ.⁴ මන්නාරම් බොක්කෙහි එහා ඉවුර වූ කොරමැන්ඩල් වෙරළ තීරයේ වූ රාමිනාද්, මදුරෙයි සහ තිරුනෙල්වේලි දිස්ත්‍රික්කවල වූ නගරවල වෙසූ කිමිදුම්කරුවන් මෙම වෙළෙඳ දැන්වීම්වලට ප්‍රතිචාර නොදැක්වූයේ නම්, ධීවර කටයුතු සිදු කිරීමට හැකියාව නොවීය (Meyer 2006: 59). 1881 දී මුතු ධීවර කටයුතු භාරව සිටි අධ්‍යක්ෂකවරයකු එම වසරේ තම ශ්‍රමය සැපයූ සෑම මුතු කිමිදෙන්නෙකුගේ ම උපන් ගම වාර්තා කර ඇති අතර, ඒ අතර ඉන්දියාවේ කොරොමැන්ඩල් වෙරළේ වූ තුත්තුකුඩි, කීලක්කරෙයි, කායල්පට්ටිනම්, සුන්දරපාණ්ඩිපුරම්, පුත්තක්කායල්, කරයිකාල්, පෙරියපට්ටිනම්, අදිරාම්පට්ටිනම් සහ තොණ්ඩි යන නගර ද ලංකාවේ යාපනය සහ මන්නාරම යන නගර ද වාර්තා වේ (*Ceylon Sessional Papers* 1881: 2).⁵ මින් පෙන්නුම් කරන්නේ දකුණු ඉන්දියාවේ සිට ලංකාව දක්වා වූ දිගු කාලයක සිට ස්ථාපිත වූ ධීවර සංක්‍රමණ රටාවකි. මෙය බ්‍රිතාන්‍යය පාලනය කළ මීට පෙර තිබූ ධීවර බිම් 26ක පැවති තත්ත්වයට ද අනුකූල වේ (Meyer 2006: 59).

ගල්ෆ් ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රමණය වූ කිමිදුම්කරුවන් පිළිබඳ පළමු වාර්තාව හමුවන්නේ 1887 දී ය. එහි දී, පරිපාලකයින් විසින් සඳහන් කරනු ලැබුවේ සාමාන්‍යයෙන් හමුවන ‘ඉන්දියානු’ කිමිදුම්කරුවන්ට අමතරව ‘පර්සියානු බොක්කෙන් පැමිණි අරාබි කිමිදුම්කරුවකු’ ද ‘තුත්තුකුඩියේ වැඩ කළ පර්සියානු බොක්කෙන් පැමිණි කිමිදුම්කරුවකු’ ද සිටින බවයි.⁶ එනමුත් මොවුන් බඳවාගෙන ඇත්තේ කුමානුකූල ලෙස නොවේ. ඔවුන් ලංකාවට

⁴ බලන්න: ‘Letter from the AGA Mannar to the Superintendent of Immigration at Daveypatnam and Paumben.’ ලේඛනාගාරවලින් සහ ගොනුවලින් සොයා ගන්නා ලද මූලාශ්‍ර උපුටා දැක්වීමේ පහසුව සඳහා පාසටහන් භාවිතා කර ඇත.

⁵ ‘Report on the Pearl Fishery of 1881.’ – Twynam

⁶ Twynam, *Diary of the Pearl Fishery Superintendent*, (1887 අප්‍රේල් 2 තබන ලද සටහන). යටත් විජිත පාලකයන් විසින් යොදා ගනු ලැබූ විවිධ වචන (උදාහරණයක් වශයෙන් ‘ඉන්දියානු’) අවිචාරාත්මකව බාරගත නොහැක. ‘අරාබි කිමිදෙන්නන්’ ලෙස නම් කරන ලද අය බලුකිස්ථානය, ඇෆ්ගනිස්ථානය, යෙමන් හෝ ඉරානයේ අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශවලින් පැවත එන අය වූහ. තවද ‘අරාබි’ යන හැඟවුම්කාරකය කිසිදු ජනවාර්ගික පදනමකින් තොරව යටත් විජිත ආණ්ඩුවට ඉතා පහසුවෙන් පාලනය කිරීමට අපහසු වූ සංක්‍රමණික කිමිදුම්කරුවන් හැඟවීමට ද යොදා ගැනුණි.

සංක්‍රමණය වීම ම රඳා පැවතුණේ මුහුදු හරහා වෙළෙඳාම් කළ ඉන්දියානු වෙළෙන්දන් මත ය. එක් කිමිදුම්කරුවකු යටත්විජිත නිලධාරීන් හමුවට ගොස් සිය පැමිණීම වාර්තා කර ඇත්තේ ‘මොහමදු හරීස් නම් මුම්බායි මුතු වෙළෙන්දෙක්’ සමග ය. පරිපාලන වාර්තාවලට අනුව මෙම කිමිදුම්කරුවා ගල් ශ්‍රී මුතු කිමිදෙන්නන් පිළිබඳව කියූ බොහෝ දේවල් හරීස් නැමැත්තා සනාථ කර ඇත. තවද, ලංකාවේ මුතු ධීවර කටයුතු සඳහා සංක්‍රමණය වීමට කිමිදුම්කරුවන් සිය ගණනක් කැමැත්තක් දක්වන බවත්, තමා (එනම් හරීස්) හට අදාළ විස්තර ලියා එවුවහොත් මුම්බායි සිට අවශ්‍ය කෙරෙන කිමිදුම්කරුවන් ඔැනෑ ප්‍රමාණයක් එවන්නට හැකි බවත් ඔහු එහි දී පවසා ඇත (*Ceylon Sessional Papers* 1887).⁷

මෙම කාලයේ හරීස් වැනි පර්සියානු බොක්ක සහ ලංකාව යන ස්ථාන දෙකෙහිම මුතු මිල දී ගනු ලැබූ වෙළෙන්දෝ බොහෝ දෙනෙක් වූහ. ඒ වන විට ලංකාවේ මුතු වෙළඳාමෙහි වැඩි වශයෙන් යෙදී සිටියේ ‘හෙට්ටි’ හා ‘මරක්කල’ වෙළෙන්දන් ය.⁸ හරීස් වැන්නවුන්ට ‘අවශ්‍ය කෙරෙන කිමිදුම්කරුවන් ඕනෑම ප්‍රමාණයක්’ පර්සියානු බොක්කෙන් ලංකාවට එවීමට හැකියාව අත් වී තිබුණේ ගෝලීය මුතු වෙළෙඳාමෙහි සැපයුම් කේන්ද්‍රස්ථානය මුම්බායි නගරය බවට පත්ව තිබූ නිසා ය. මුම්බායි වෙළෙන්දන් මීට ප්‍රතිවිරුද්ධ දිශාවට වූ සංක්‍රමණවලට ද, එනම් ලංකාවේ සිටි මුතු කිමිදෙන්නන් හට පර්සියානු බොක්කේ වැඩ කිරීම සඳහා සංක්‍රමණය වීම සඳහා ද, මග පාදා දී ඇති බව පෙනේ. උදාහරණයක් ලෙස, මුම්බායි වැසියකු වූ අබ්දුල් වහාබ් 1912 වසරේ පර්සියානු බොක්කේ මුතු ධීවරකම් කිරීමට ප්‍රයත්නයක් දැරූ අවස්ථාවේ, ඔහුගේ බෝට්ටුවේ වූ කිමිදුම්කරුවන් හත් දෙනා ‘ලංකාවෙන් (සිලෝන්) පැමිණි ප්‍රවීණ කිමිදුම්කරුවන්’⁹ බව ප්‍රවලිත වී ඇත. බ්‍රිතාන්‍ය දේශපාලන නියෝජිතයින් මොවුන් හඳුන්වා ඇත්තේ ‘ආනයනය කරන ලද කිමිදුම්කරුවන්’ ලෙසත්

⁷ ‘Report on the Pearl Fishery of 1887.’ – Twynam (1887 අප්‍රේල් 13 තබන ලද සටහන).

⁸ බලන්න: ශ්‍රී ලංකා ජාතික ලේඛනාරක්ෂක දෙපාර්තමේන්තුව, 31/395 සහ 31/431

⁹ ‘Letter from the Secretary to the Government of India in the Foreign Department, Simla to the Secretary to the Government of Bombay, Political Department, Bombay.’

‘බ්‍රිතාන්‍ය යටත්වැසියන්’ ලෙසත් ය. එනමුත් අවසානයේ ඔවුන්ට කිමිදීමට ඇති අයිතිය ප්‍රතික්ෂේප කරමින් ඔවුන් ආපසු හරවා යවා ඇත. කෙසේ වෙතත්, මින් පෙනී යන්නේ හරිස් සහ අබ්දුල් වහාබ් වැනි වෙළෙන්දන් ප්‍රාග්ධන ජාල හරහා වූ ශ්‍රම ප්‍රවාහයට කුඩු දුන් බවත්, එම ප්‍රවාහයට රජයෙන් කරන ලද මැදිහත්වීම ඉතා අවම වූ බවත් ය.

‘පර්සියානු බොක්කෙන් ආ මුතු කිමිදෙන්නන්’, 1925 වෙල්කම් (Wellcome) එකතුව

පෙර සඳහන් වාර්තාවට අනුව අනෙක් පර්සියානු කිමිදුම්කරුවා තව දුරටත් පවසා ඇත්තේ ඔහු වසර දෙකක කාලයක් තුන්තුකුඩියේ සිට තුන්තුකුඩි කිමිදුම්කරුවන් සමඟ වැඩ කර ඇති බවයි. ඔහු ‘කිලික්කරෙයි හා තුන්තුකුඩි කිමිදුම්කරුවන් සමඟ වඩාත් සුහද වූයේ ඔවුන් ද ඔහු මෙන්

ම ඉස්ලාම් භක්තිකයින් වූ බැවින්' යැයි ඔහු පවසා තිබේ.¹⁰ කොරොමැන්ඩල් වෙරළ ප්‍රදේශයේ සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් හට සමාජ සංඝටනය, රැකියා සොයා ගැනීම හා වසර කිහිපයකට එහි පදිංචි ව ජීවත් වීම සඳහා ඉස්ලාම් ආගම බෙහෙවින් උපකාරී විය (Miran 2009). මෙම සංක්‍රමණික මුතු කිම්දෙන්තෝ නැවතත් පර්සියානු බොක්ක වෙත යාමට අකමැත්තක් ද දැක්වූහ. ඊට ආර්ථික හේතු ද තිබිය හැක. පර්සියානු බොක්කේ 'අල්-ගවුස් අල්-කබීර්' නැතහොත් 'මහා කිම්දුම' යන නමින් හැඳින්වූ මුතු වාරය මැයි මාසයේ සිට සැප්තැම්බර් මාසය දක්වා පැවතුණි. මුතු කිම්දෙන්තන් හට බොහෝ අවස්ථාවල බන්ධිත ශ්‍රම ක්‍රමයකට වහල් වීමට සිදු වුණි. ඒ අනුව, තම ස්වාමියන්ට අධික ලෙස ණය වීම නිසා ඔවුනට තම රැකියාව දමා යාමට හැකියාවක් නොවූ අතර, එසේ කළහොත් ඊට දඩයක් ලෙස ඔවුන්ගේ දරුවන් කිම්දුම්කරුවන් ලෙස බඳවා ගනු ලැබිණි.¹¹ ඒ අනුව, මොවුන් හට ණය නොවෙමින් හා අධික ලෙස වහල් නොවෙමින් ශ්‍රමය සැපයීමට ඇති අවකාශයක් ලෙස ලංකාව පෙනෙන්නට ඇත.

1887 සිට 1891 දක්වා ලංකාවේ ධීවර කර්මාන්තය: නම්‍ය දේශ සීමාවක් හරහා අවිධිමත් සංක්‍රමණය

1887 මුතු ධීවර වාරයෙන් පසුව 1888, 1889, 1890 සහ 1891 යන වර්ෂවල වූ ධීවර කටයුතු ද ඉතා සාර්ථකව සිදු වුණි. මේ සෑම වසරකම පර්සියානු බොක්කෙන් පැමිණි කිම්දුම්කරුවෝ ද සිටියහ. හරීස් නැමැති මුතු වෙළෙන්දා මුම්බායි නුවර සිට ලංකාවේ යටත්විජිත නිලධාරියකු වූ ඩබ්ලිව්. සී. ටීනම් හට ලිපියකින් පර්සියානු බොක්කෙන් 'කිම්දෙන්තන් 300ක් හෝ 400ක්' ලංකාවට එවිය යුතු දැයි විමසා බැලූ කල, ටීනම් හරීස්ගේ යෝජනාව නොතකා හැරියේ 'අරාබි ජාතිකයන්ගේ වර්ත ස්වභාවය'

¹⁰ Twynam, *Diary* (1887 අප්‍රේල් 2 තබන ලද සටහන).
¹¹ 20වන සියවස වන විට බ්‍රිතාන්‍ය නිලධාරීහු කිම්දෙන්තන්ගේ ජීවන තත්ත්වයන් පිළිබඳව වඩ වඩාත් සිතන්නට පටන් ගත්හ. බලන්න: 'Condition of Divers in Kuwait' සහ Hopper 2006.

පිළිබඳ 'නොසතුටුදායක ආරංචි' ඔහුට ලැබී ඇති බවත්, පර්සියානු කිමිදෙන්නන් නිසා අනෙකුත් කිමිදෙන්නන් 'අධෛර්යමත්' වන බවත් කියා සිටිමින් ය (*Ceylon Sessional Papers* 1899: 64-65).¹² මෙම සිද්ධිය මගින් හෙළිදරව් වන්නේ පරිපාලකයින් විසින් මුතු කිමිදීම යන කාර්යය ප්‍රජාවක් හෝ ජන වර්ගයක් මුල් කරගත් රැකියාවක් ලෙස පරිකල්පනය කරනු ලැබූ බව ය (*Subrahmanyam* 1996: 170). ඒ අනුව, ඔවුනට ශ්‍රම බලකායේ තනි සාමාජිකයින් තේරුම් ගත හැකි වූයේ ඔවුන් පුළුල්, සාමූහික කණ්ඩායම් සමග සම්බන්ධ වූ ආකාරයට අනුව පමණි. මෙය යටත්විජිත යුගයේ නිල මූලාශ්‍ර භාවිත කිරීමේ එක් දුර්වලතාවක් වේ. ඒ මන්ද යත්, ඒවා මගින් පුද්ගල අන්‍යන්‍යතාව බොහෝ විට සාමූහික අන්‍යන්‍යතාවට යටපත් වන නිසා ය. වසර සියයකට පමණ පසුවත් ක්ෂේත්‍රයට ප්‍රවේශ වන වත්මන් ඉතිහාසඥයාට හමු වන්නේ ද ප්‍රජාව හා ජන වර්ගය මූලික කරගත් මෙවන් යූරෝ-කේන්ද්‍රීය උපස්ථිතීන් ජාලයකි.

ටිවිනම් පර්සියානු බොක්කෙහි සිට මුම්බායි හරහා ලංකාවට මුතු කිමිදෙන්නන් ගෙන්වාගැනීමට කළ යෝජනාව ප්‍රතික්ෂේප කළ ද මන්නාරමට මුහුදෙන් එහා වූ කොරමැන්ඩල් ධීවර බිමෙහි සේවය කළ නිලධාරීන් මීට ප්‍රතිවිරුද්ධ ස්ථාවරයක් ගත්හ. ඒ අනුව, 1888 වසරේ තුන්තුකුඩිහි ධීවර කටයුතු අධ්‍යක්ෂකවරයා අරාබි කිමිදෙන්නන් බඳවාගැනීම සඳහා බෙහෙවින් අනුබල දුන්නේ මුතු ධීවර කටයුතු සාර්ථකව කරගෙන යාම සඳහා තවත් ධීවරයන් අවශ්‍ය බව කියා සිටිමිනි. මන්නාරම් බොක්කට මුහුණ ලා පිහිටි එක් වෙරළක් සංක්‍රමණික කිමිදෙන්නන් හට මෙසේ විවෘත වීම නිසා ලංකාවේ ඉවුරට ද මෙම ධීවරයින් ප්‍රවේශ වීමක් දක්නට ලැබුණි. ඒ අනුව, 1888 වසරේ අරාබි කිමිදෙන්නන් '16 දෙනෙකුගෙන් සමන්විත එක් බෝට්ටුවක්' තිබූ අතර, 1889 වසරේ මෙම කිමිදෙන්නන් 16 දෙනාගෙන් දෙදෙනෙකු සමග 'අරාබි කිමිදෙන්නන් පිරි නව බෝට්ටුවක්' ද විය. 1890 වන විට, කිමිදුම්කරුවන් අතර ටෙලිග්‍රාෆ් මාර්ගයෙන් අවිධිමත් තොරතුරු බෙදා ගැනීමේ ජාලයක් පැවතුණු අතර, කිමිදුම්කරුවන් හට එමගින් මෙරට සිට තුන්තුකුඩිහි ඔවුන්ගේ මිතුරන් ඇමතීමට හැකියාව ලැබිණි. මෙය සංක්‍රමණය සඳහා

¹² 'Report on the Ceylon Pearl Fishery of 1899.' – Twynam,

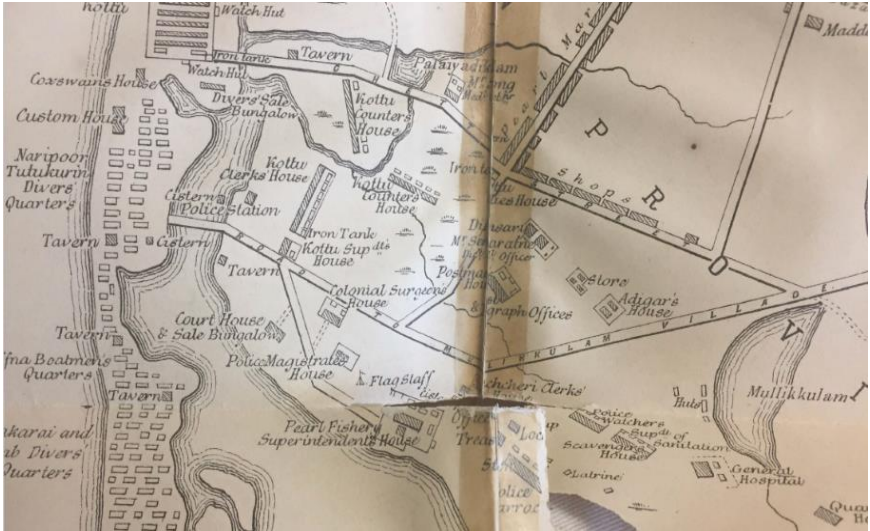
තුඩු දුන් සාධකයක් විය.¹³ මේ කාලය වන විට, පර්සියානු බොක්ක ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රමණය වූ කිම්දෙන්නන් ප්‍රමාණවත් පිරිසක් ලංකාව තුළ සිටි නිසා ඔවුන්ට ස්වාධීන ඒකකයක් ලෙස කිම්දීමට හැකියාව උදාවී තිබුණි. ඒ අනුව මෙම සංක්‍රමණික කිම්දෙන්නන් හට ඔවුන්ට ම කියා බෝට්ටු තිබූ අතර ඒවා ඒකීය ආර්ථික ඒකක බවට පත් ව තිබුණි. මින් ඔවුන් හට වාසි දෙකක් විය: එක් අතකින්, වෙළෙන්දන් හට මුතු විකිණීමේ දී ඔවුන්ගේ වෙළඳාම ඔවුන්ට ම පාලනය කර ගැනීමේ හැකියාව හිමි විය; තවත් අතකින්, තමන්ගේ ම යැයි හැඟෙන ප්‍රජාවක් සමග කිම්දීමට ඔවුන්ට මග පැදිණි (එනමුත්, මේ වන විට මිශ්‍ර බෝට්ටු ද, එනම් විවිධ ප්‍රජාවන්ට අයත් කිම්දෙන්නන්ගෙන් සමන්විත බෝට්ටු ද විය).

මැද පෙරදිග මුතු ධීවර කටයුතුවල යෙදුණු පිරිස් අතර විවිධත්වය ඉතා ඉහළ වූ සේ ම, මැද පෙරදිගෙන් මෙරටට සංක්‍රමණය වූ පිරිස ද එසේ විය. උදාහරණයක් වශයෙන්, අප්‍රිකානු පිරිමින්ගේ ශ්‍රමය ද ඒ අතර විය. 1888 වසරේ ටිවිනම් පර්සියානු බොක්ක සිට පැමිණි කිම්දුම්කරුවන් විස්තර කළේ ‘පොකුටු කොණ්ඩ අති සන්සිබාර් හා බුසෝරා මිනිසුන්’ හා ‘කොණ්ඩ කෙලින් වූ, හමෙන් සුදු වූ පර්සියානු බොක්කෙන් පැවතෙන අරාබි මිනිසුන්’ (‘some woolly-haired Zanzibar and Bussorah [Basra] men’ and ‘straight-haired, light-coloured Arabs from the Persian Gulf’) ලෙස ය. මුතු කිම්දුම හා රට ඉදි වගාව යන කර්මාන්ත දෙකම වහලුන් ලෙස ගෙන්වාගත් අප්‍රිකානු ශ්‍රමිකයින් බහුල ලෙස යොදා ගත්තේ ය.¹⁴ ‘කොණ්ඩ පොකුටු සන්සිබාර් හා බුසෝරා මිනිසුන්’ ලෙස ටිවිනම් කළ විස්තරයෙන් තහවුරු වන්නේ ද පර්සියානු බොක්කෙහි මුතු කිම්දීම සඳහා අප්‍රිකානු ශ්‍රමය යොදාගත් බවත්, එම ශ්‍රමිකයින් මුතු කිම්දුම සඳහා මෙරටට පැමිණ සිටි බවත් ය. තවද, 1904 වසරේ පරිපාලන වාර්තාවක් සඳහන් කළේ

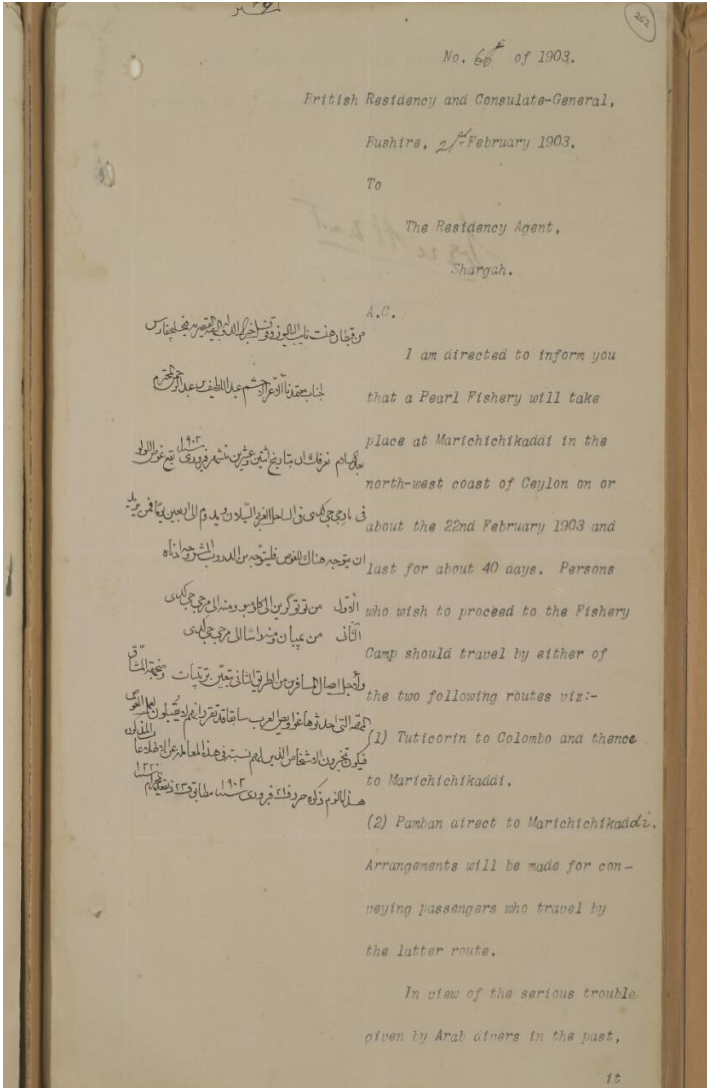
¹³ ‘Report from the Superintendent of the Pearl Fishery to the Hon. Colonial Secretary.’

¹⁴ 1905 වසරේ තක්සේරුවකට අනුව ඕමානය සහ කුවේටය අතර වෙරළ තීරයේ ජනගහනයෙන් සියයට 17ක් අප්‍රිකානුවන් වූ බව වාර්තා වේ. බලන්න: Lorimer 1915: 238-241, 489-490, 1058-1077.

‘බහරේන් මුතු බිම්වල පුහුණුව ලැබූ මිනිසුන් කිහිප දෙනෙක්’ ලංකාවේ වැඩ කළ ද, ඔවුන් ‘අරාබි මිනිසුන් නොවන’ බවයි. එම වාර්තාවෙහි තව දුරටත් සඳහන් වූයේ ‘අරාබියේ පොහොසත් ශික්වරුන් මෙම අරාබි නොවන “මොන්ග්‍රල්” (එනම්, තත්ත්වයෙන් පහත් හා මිශ්‍ර) අය ලංකාවේ අරාබි ලෙස තමන්ගේ අන්‍යතාව තහවුරු කර ගන්නවා යැයි දැනගතහොත් එය ඔවුන්ගේ ඉමහත් අසතුටට හේතු වනු ඇතැ’ යි යන්නයි. ලංකාවේ මුතු ධීවර කර්මාන්තය අධ්‍යයනය කිරීමෙන් හෙළිදරව් වන්නේ එම කාලයේ මැද පෙරදිග ද ඉතා ඒකීය හා සමජාතීය කලාපයක් නොවූ බවත්, මෑත කාලයේ එහි සිදු ව ඇති අරාබිකරණයට පෙර එම කලාපය ද විවිධත්වයෙන් අධික කලාපයක් වූ බවයි.

මර්චන්ට්ස් මුතු ධීවර බිමෙහි සිතියමක් (1889). ඊ. එල්. පෝසි ලේඛන ගොනුව, දකුණු ආසියානු අධ්‍යයන කේන්ද්‍රය, කෝම්බර්ජි විශ්වවිද්‍යාලය

ලංකාවේ මුතු ධීවර කටයුතු පිළිබඳව ගල්ෆ් කලාපයේ සංසරණය කරන ලද දැන්වීමක්

1903-1907 'මහා මුතු ධීවර කර්මාන්තය': සාගර විද්‍යාව හා ශ්‍රම වර්ගීකරණය

1891 ධීවර වාරයෙන් පසුව මුහුදු පතුල වසර දහතුනක් මුළුල්ලේ මුතු සඳහා ඵලදායී නොවුණි. මුතු බිම් යලිත් ඵලදායී වූයේ 1903 වර්ෂයේ ය. එම වසරේ ලංකා මුතු ධීවර කර්මාන්තය පිළිබඳ නිල නිවේදන යටත්විජිත නියෝජිතයින් විසින් ගල්ප් ප්‍රදේශයේ බෙදා හරින ලදී.¹⁵ මෙම කාලයේ මැද පෙරදිග මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ ඉල්ලුම ඉහළ ගොසින් ද තිබුණි. ඒ නව විද්‍යාත්මක දැනුම ඔස්සේ 'අරාබි' ශ්‍රමය වඩ වඩාත් යොදා ගැනීම යෝග්‍ය බවට අදහස් පළ වී තිබුණු නිසාවෙනි. 1902 වසරේ, ලංකා ධීවර බිම් ඉලක්ක කරගනිමින් විශාල විද්‍යාත්මක ව්‍යාපෘතියක් ආරම්භ වුණි. යටත්විජිත රාජ්‍යයට දැවැන්ත ප්‍රශ්නයක් ව තිබූ මුතු බිම්වල නිසරු බව හා අවිනිශ්චිත බව සඳහා පිලියමක් විද්‍යාව මගින් හමුවෙනු ඇතැයි විශ්වාස කෙරුණි. මේ සඳහා 'පර්යේෂණයක්' දියත් කරනු ලැබූ අතර, ඊට සම්බන්ධ වුණේ විලියම් හර්ඩ්මන් නම් විද්‍යාඥයා සහ මුතු බෙල්ලන් සම්බන්ධව පර්යේෂණ සිදු කිරීමට ලංකාවට පැමිණි ඔහුගේ සහායකයා වූ ජේම්ස් හෝර්නල් නම් විද්‍යාඥයා ය.

මොවුන්ගේ මෙම පර්යේෂණ ඇසුරෙන් ලියැවුණු නිබන්ධන ශ්‍රම වර්ගීකරණය පිළිබඳ න්‍යායවලට, එනම් එක් එක් ජනවර්ගවල වූ ජීවවිද්‍යාත්මක වෙනස්කම් හා ශක්‍යතා සම්බන්ධයෙන් වන මිත්‍යා බෙදාහැරීමට බෙහෙවින් දායක වුණි (Herdman 1903-6). මෙම වර්ගවාදී න්‍යාය මැදපෙරදිග සිට ලංකාවට මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ සංක්‍රමණය සඳහා වඩාත් අනුබල දුණි. ප්‍රජනන ශක්‍යතාව, ආභ්‍යන්තරික සංයුතිය සහ භෞතික ලක්ෂණ ඔස්සේ මුතු බෙල්ලන් වර්ගීකරණයට ලක් වූ සෙයින්ම කිමිදුම්කරුවෝ ද ඒ හා සමාන වර්ගීකරණයකට හා ජනවාර්ගික ස්ථරීකරණයකට භාජනය වූහ. හෝර්නෙල්ට පෙර වූ පරිපාලන වාර්තාවල කිමිදුම්කරුවන්ගේ උපන් ගම හෝ නගරය විශේෂයෙන් අවධාරණය වූ නමුත්, ඔහුගෙන් පටන් වඩාත්ම වැදගත් අංගය බවට පත් වූයේ

¹⁵ 'Letter from the British Residency, Bushire, to the Resident Agent at Shargah.'

ජනවර්ගයයි. ඒ අනුව, 1887 දී ටිච්නම් කිම්දෙන්නන් සංක්‍රමණය වූ නගර වාර්තා කළ ලෙස 1903 වන විට හෝර්නෙල් සටහන් තැබුවේ ඔවුන්ගේ ජනවර්ගය පිළිබඳව ය. ඔහුගේ මෙම වාර්තාවට අනුව ධීවර බිම්වල ‘එකිනෙකට වෙනස් වූ ජනවර්ග හතරක්’ විය: ‘වෙරළබඩ දෙමළ’ (Coast Tamils), ‘මුවර් / ලුබ්බයිස්’ (Moormen / Lubbais), ‘මලයාලම්’ (Malayalam men) හා ‘කොළඹින් හා යාපනයෙන් පැවත එන අරාබි යැයි හැඳින්වෙන මිනිසුන්’ (so-called Arabs from Colombo and Jaffna) (Herdman, vol. III, 1903-6: 31). එම ජනවර්ග මොහු විසින් ධූරාවලියකට සකස් කරන ලද්දේ එක් එක් ජනවර්ගයකට කිමිදීමට තිබුණා වූ ‘ස්වාභාවික හැකියාව’ පදනම් කරගෙනයි.¹⁶ ඒ අනුව, විද්‍යාව, පරිසර විද්‍යාව හා ශ්‍රම කළමනාකරණය යන ක්ෂේත්‍ර අතර සෘජු සම්බන්ධතා ඇති වූ අතර, එක් ක්ෂේත්‍රයක නිපදවන ලද දැනුම අනෙකුත් ක්ෂේත්‍රවලට ද බලපෑම් කරන ලදී. එක් අවස්ථාවක හෝර්නෙල් මෙසේ සටහන් තැබුවේ ය: ‘අරාබීන් අනෙකුත් මිනිසුන්ට වඩා බෙහෙවින් ශක්තිමත් ය. ඔවුන්ට තප්පර 70ක් සිට 85ක් දක්වා වූ කාලයක් දිය යට සිටීමට හැකියාව ඇති අතර, මෙය දෙමළ කිම්දෙන්නන් දිය යට සිටින මධ්‍යන්‍ය කාලයට වඩා දෙගුණයකින් වැඩි ය’ (Herdman, vol. III, 1903-6: 13). ඔහු අවසාන වශයෙන් කියා සිටියේ, ‘මට අරාබීන් කෙතරම් හොඳ ද යන්නට අනිශයෝක්තියෙන්වත් කිව නොහැකි ය. සරලව කිවහොත්, ඔවුන් වෙහෙස නොදැනෙන (indefatigable) ජාතියක්’ (Herdman, vol. III, 1903-6: 33). ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ අන්‍යන්‍ය නිෂ්පාදන සන්දර්භය තුළ විශාල අවධානයක් අත් වන ජාතික සංගණනය යන ප්‍රභවයට සාපෙක්ෂව, මුතු ධීවර කර්මාන්තය සලකා බලන විට අපට හමුවන්නේ ධීවර කර්මාන්තයේ අවශ්‍යතා මත පදනම්ව ඉතා දේශීයව හා සන්දර්භානුකූලව නිෂ්පාදනය වන වාර්ගික අන්‍යන්‍යතා ය.

මෙසේ විද්‍යාත්මක දැනුම මගින් ශ්‍රමය යථාර්ථකරණයකට (rationalisation) ලක් කිරීම සංක්‍රමණික කිම්දුම්කරුවන් පසුව ආ ධීවර වාර ගණාවක් සඳහා

¹⁶ හෝර්නෙල්ගේ වාර්ගික ධූරාවලියෙන් ටිච්නම්ගේ වාර්ගිකරණයෙහි දැක්වූ භූගෝලීය වෙනස්කම් බොහොමයක් බොඳ වී ගියේ ය. උදාහරණයක් ලෙස, කිලික්කරෙයි, කුන්කුඩ්ඩි හා පාම්බෙන් යන ස්ථාන තුනෙහිම කිම්දෙන්නන් දැන් ‘වෙරළබඩ දෙමළ’ යන නිර්වචනයට හසු වුණි.

වැඩි වශයෙන් සහභාගී වීමට උපකාරී විය. උදාහරණයක් ලෙස, 1905 ධීවර වාරයේ පර්සියානු බොක්කෙන් පැමිණි කිමිදෙන්නන් ගණන 800ක් පමණ විය.¹⁷ 1907 වසරේ S.S. Badhra නම් නෞකාවකින් කිමිදෙන්නෝ 400ක් පර්සියානු බොක්ක සිට මෙරටට පැමිණියහ (*Ceylon Sessional Papers* 1907: 657).¹⁸ පෙර වසරවල මැද පෙරදිග කිමිදෙන්නෝ මුතු බිම්වලට මුම්බායි හා දකුණු ඉන්දියාව මාර්ගයෙන් ප්‍රවේශ වුව ද පසුව ඔවුහු කෙළින්ම කොළඹ හරහා පැමිණෙන්නට ගත්හ. 1888 සිට 1905 දක්වා වූ කාලය තුළ, ලංකාවේ සිටි ගල් කිමිදෙන්නන්ගේ ප්‍රතිශතය 2% සිට 16% දක්වා ඉහළ ගියේ ය (*Ceylon Sessional Papers* 1889; *Ceylon Sessional Papers* 1906).¹⁹ මෙසේ සාපේක්ෂ වර්ධනයක් තිබුණ ද, ගල් කිමිදෙන්නන්ගේ මුළු සංඛ්‍යාව කිසි දිනෙක මිනිසුන් 800කට වඩා ඉහළ නොගියේ ය. පර්සියානු බොක්කෙහි කිමිදුමෙහි යෙදුණු සමස්ථ කිමිදෙන්නන් සංඛ්‍යාවෙන් මෙය ඉතා කුඩා ප්‍රතිශතයක් විය. මෙයින් අපට නිගමනය කළ හැක්කේ පර්සියානු බොක්කෙහි සිට ලංකාවට සංක්‍රමණය වීම ඉතා බහුලව සිදු වූ දෙයක් නොවූ බවත්, එය ඇතැම් විට ඉතා දුෂ්කර අවස්ථාවල පමණක් සිදු වූ දෙයක් බවත් ය.

1925 වසරේ ලංකා මුතු ධීවර කර්මාන්තයේ අවසන් වාරයේ, ආණ්ඩුව දැඩි ලෙස නැව් සමාගම්වල පෞද්ගලික නියෝජිතයින් මත යැපුනේ ය. මේ කාලය වන විට ආණ්ඩු ඍජුව මෙවන් කර්මාන්තවලට සම්බන්ධ නොවී අතිශය බලවත් වූ හා විශාල ලෙස ව්‍යාප්ත වූ නව ගෝලීය සමාගම් මත යැපෙන්නට විය. ඒ අනුව ලංකාවේ යටත්විජිත ආණ්ඩුව පර්සියානු බොක්කෙන් සංක්‍රමණික කිමිදුම්කරුවන් 500ක් මෙරටට ගෙන්වා ගත්තේ කල්කටා නගරයේ පිහිටි ‘මැකිනන් මැකෙන්සි සහ සමාගම’ නම් වූ වෙළෙඳ ආයතනයක කොළඹ ශාඛාව හරහා ය.²⁰ 1925 වන විට පැවති

¹⁷ බලන්න: ‘Letter from Sir Stanley Bois, London to Mr Alexander, Controller of Revenue, Colombo.’
¹⁸ ‘Report on the Pearl Fishery of 1907.’ – John Scott; Badhra යනුවෙන් වැරදියට ලියා ඇත්තේ S.S. Bhundara යන නෞකාව විය යුතුයි.
¹⁹ ‘Report on the Pearl Fishery of 1888’ සහ ‘Report on the Pearl Fishery of 1905.’
²⁰ ‘Endorsement from the Political Resident in the Persian Gulf’; ‘Letter from Political Resident in the Persian Gulf to Foreign Secretary, Simla.’

ශ්‍රමය සම්බන්ධව වූ භාවිතාවන් 1887 දී වූ ශ්‍රම භාවිතාවන්ට වඩා බෙහෙවින් වෙනස් විය. නිදසුනක් ලෙස, මැකෙන්සි සහ සමාගම මෙම කිමිදුම්කරුවන් 500 දෙනා ගෙන්වා ගැනීමට කුවේට්හි ‘මෙසපොටේමියා පර්සියා සමාගම’ නම් ආයතනයක් සමග හවුල් ව ක්‍රියා කළේ ය.²¹ කුවේටයෙන් පිටවීමට නම් කිමිදෙන්නකු විසින් රුපියල් 25ක තැම්පතුවක් බැගින් සමාගමට ගෙවීමට අවශ්‍ය වූ අතර, ලංකාව සිට ඔවුන් ආපසු කුවේටයට පැමිණියහොත් මෙම මුදල ආපසු ඔවුන්ට ම ලබා දීමට සමාගම පොරොන්දු වී තිබුණි. (ඇත්ත වශයෙන්ම ගමන සඳහා වැය වන මුළු මුදල රුපියල් 15ක් විය. එහෙත් සෑම හුවමාරුවක් සඳහාම ලාභයක් ඉපයීම සඳහා සමාගම රුපියල් 25ක් අය කිරීමට පෙළඹුනහ). එසේම, ශ්‍රමිකයන් ‘කිකරු ලෙස හා යහපත් ලෙස’ සිටියහොත් තැම්පතුව ආපසු ලබා දෙන ලෙස සමාගම විසින් දෙනු ලබන පොරොන්දුව දුර සිට ශ්‍රමය පාලනය කිරීමේ යාන්ත්‍රණයක් බවට පත් විය.²² මෙලෙස ය නැව් සමාගම් ශ්‍රම කළමනාකරණ ක්‍රියාවලියට මැදිහත් වූයේ.

තවද, 1925 වන විට, මැද පෙරදිග කිමිදුම්කරුවන් නිසා කොළඹ නගරයෙහි යම් නොසන්සුන් බවක් ඇති ව තිබුණි. ආගමික, ජනවාර්ගික හා ‘ජාතික’ ඊර්ශ්‍ය ඔස්සේ ජාතිය හා ජාතිකත්වය තහවුරු වෙමින් පැවති යුගයක, රජය සතු වූ වකිතයෙන් මැදපෙරදිග කිමිදුම්කරුවෝ ද නිදහස් නොවූහ. මෙම කාලය තුළ ලියවී ඇති ඇතැම් ලිපිවලින් මෙවන් වකිතයක් තිබූ බව අවධාරණය වේ. උදාහරණයක් වශයෙන්, එක් ලිපියක සඳහන් වන්නේ ‘ලංකාවට කුවේට් හා බහරේන් කිමිදෙන්නන් විශාල පිරිස් පැමිණීම වැලැක්විය යුතු’ බවයි.²³ එම කර්තෘ ලියා දක්වන්නේ ‘අරාබිනට යම් හෝ හේතුවකට කිමිදෙන්නට අවසර නොලැබුනහොත් ඔවුන් ලංකාවෙහි අතරමං වීමට’ ඉඩකඩ තිබූ හෙයින් එවන් සිදුවීම් වලක්වාගැනීම අත්‍යවශ්‍ය බවයි. ඒ අනුව, ඉතා දැඩිව අවධාරණය වූ කාරණය නම්, ‘මැදපෙරදිග සිට පිටතට කිමිදුම්කරුවෙකුට සංක්‍රමණය

²¹ ‘Letter from Mesopotamia Persia Corporation to the Political Agent Kuwait.’
²² ‘Memo by J.C.More, Political Agent Kuwait, to the Political Resident in the Persian Gulf.’
²³ ‘Letter from the Political Resident in the Persian Gulf to the Foreign Secretary to the Government of India in the Foreign and Political Department.’

වීමට නම් ඔහුට ආපසු සිය නිවෙස බලා ගමන් කිරීමට තරම් මුදලක් හා වත්කමක් තිබිය යුතු' බවයි.²⁴ මෙවන් කොන්දේසි මීට පෙර නොතිබූ අතර, ඉහත සාකච්ඡා වූ පරිදි පෙර වසරවල කිමිදෙන්නන් මැද පෙරදිගින් පිටතට ගොස් දකුණු ඉන්දියාවේ වසර ගණනාවක් තහන්වී තොරව වාසය කළ අවස්ථා තිබුණි. ඒ අනුව, මන්නාරම් බොක්ක ආශ්‍රිතව වූ සංක්‍රමණ හා ශ්‍රම ප්‍රවාහයන් පෙර වසරවල ඉතා නම්‍යශීලී හා ඇතැම් විට අවිධිමත් විලාසයකින් සිදු වුව ද, 1925 වන විට දකුණු ඉන්දියාවෙන් හා මැදපෙරදිගින් වූ මෙම නිදහස් ශ්‍රම ප්‍රවාහය බොහෝ දුරකට නැවතී තිබුණි.

ශ්‍රම සබඳතා ආශ්‍රයෙන් සාමූහික අනන්‍යතා පිළිබඳ අර්ථ-නිරූපණයක්

1880 දශකය සිට 1920 දශකය දක්වා වූ කාලයේ මෙරටට සංක්‍රමණය වූ මුතු කිමිදෙන්නන් සංඛ්‍යාව කුඩා වුව ද, අධ්‍යයනයක් සඳහා ඔවුන් ස්ථානගත කිරීමේ දී ප්‍රශ්න ගණනාවක් ඉස්මතු වේ. ඉතා පුළුල් වශයෙන් අපට පරිසියානු බොක්කෙන් පසු කාලවල පැමිණි සංක්‍රමණිකයන් තමිල්නාඩුවේ හා ලංකාවේ සිටි මුස්ලිම් ප්‍රජා සමග සම්බන්ධ වූයේ කෙසේ ද යන්න විමසිය හැක (Mahroof 2015; Dewaraja 1995; Ramanathan 1888). එවක පැවතුණු මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ට සාපේක්ෂව මෙම කිමිදුම්කරුවන් ස්ථානගත කළ හැක්කේ කෙසේ ද? මෙම ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු දීම සඳහා මාස තුනක ධීවර වාරයක් තුළ සාමූහික අනන්‍යතා ස්ථානගත කළ හැකි ආකාරය සලකා බලමු. ධීවර බිම්වල සිය ශ්‍රමය කැප කළ පිරිස් කෘෂිකර්මයෙහි නියැලෙමින් සියවස් ගණනාවක් තමන්ගේ මැ යි සලකනු ලබන ප්‍රජා සමග ජීවත් වෙමින් යම් ලෙසකින් ස්ථාවර යැයි හැඟෙන අනන්‍යතා ගොඩනගා ගත් කෘෂිකාර්මික ප්‍රජාවන්ට ඉඳුරා වෙනස් විය. ඔවුන්ගේ අනන්‍යතා මුහුදු රළ සේ ම, මුහුදු මාර්ගවල දේශපාලනය සේ ම වෙනසට භාජනය වෙමින් පුනර්නිෂ්පාදනය වූ ඒවා විය.

²⁴ එම.

ඇත්ත වශයෙන්ම, ධීවර වාර ආශ්‍රිතව සිදු වූ සංක්‍රමණවල පරිපථය ශ්‍රමිකයන් විසින් සම්පූර්ණ කිරීම සහතික නොවූණු කාරණයක් විය. සංක්‍රමණිකයන් ඉතා විධිමත් ලෙස පැමිණ විධිමත් ලෙස නියමිත කාලය වන විට ආපසු බලා නොගිය අතර, ඔවුන් 'දේශීය' ප්‍රජාවන් සමග ඇති කරගත් සම්බන්ධතා 'ඇලෙනසුළු' යැ යි නිර්වචනය කළ හැක: ඇතැම් සංක්‍රමණිකයෝ දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ සංක්‍රමණික ස්ථානයේ වාසය කරමින් ශ්‍රමය ලබා දුන්හ; ඇතැම් අය එම ස්ථානයෙහිම විවාහ වූහ; තවත් පිරිසක් එම ස්ථානවල අතරමං විය. ගල්ෆ් ප්‍රදේශයේ වූ බ්‍රිතාන්‍ය පරිපාලකයෙකු එක් ලිපියක සඳහන් කළේ 'ස්වාධීනව ලංකාවට [Ceylone] සංක්‍රමණය වූ ආරබීන් බොහෝ දෙනෙකු ආපසු පැමිණියේ මලබාරි ගැහැනුන් එක්කෙනෙකු හෝ ඊට වැඩි සංඛ්‍යාවක් විවාහ කරගෙන' යන බවයි.²⁵ මෙහි මලබාරි ලෙස හඳුන්වනු ලබන්නේ 'ලෙබ්බයි ශාෆි' (Lebbai Shafi'i) මුස්ලිම් ප්‍රජාව හෝ වෙනත් වෙරළ ආශ්‍රිතව ජීවත් වූ ප්‍රජාවල දෙමළ භාෂාව කතා කළ ගැහැනුන් බව අනුමාන කළ හැක. ප්‍රජාවන් අතර වූ මෙවන් විවාහ හා සංක්‍රමණවලින් දිස්වන්නේ නව ප්‍රජාවන් හා සාමූහිකයන්වල නිර්මාණයයි. එසේම සංක්‍රමණිකයන් සියල්ලන්ම ආපසු සිය රටවල් බලා ගියේ නැත. 1909 වසරේ මදුරාසියේ ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුවට ලියන ලද ලිපියක ජේම්ස් හෝර්නෙල් පවසා සිටියේ 'සංක්‍රමණිකයන් කුඩා පිරිසක් යාපනයෙහි රැඳී, දෙමළ ගැහැනුන් විවාහ කරගනිමින්, දැන් මුතු බෙල්ලන් හා මුහුදු පිපිඤ්ඤා ඇල්ලීමෙහි නිරත වෙමින් සිටින' බවයි.²⁶ මීට පැරණි වාර්තාවක ද සඳහන් වන්නේ 'Vannauponne හි මුවර් (Moor) කිම්දෙන්නන් ඊට වසර පනහකට හෝ හැටකට පෙර යාපනයෙහි මුවර් පිරිස් සමග විවාහ වූ අරාබීන්ගෙන් පැවත එන්නන්' බවයි.²⁷

එහෙත් ලංකාවේ හා දකුණු ඉන්දියාවේ දීර්ඝ කාලයක් සිට පැවත එන ස්ථාපිත මුස්ලිම් ප්‍රජාවන්ගෙන් මෙම නව 'අරාබි' සංක්‍රමණිකයන් වෙනස්

²⁵ 'Letter from the Political Resident in the Persian Gulf to the Foreign Secretary to the Government of India in the Foreign and Political Department.'
²⁶ 'Revenue G.O. 1403.'
²⁷ 'Miscellaneous letters to GANP.'

වූයේ කෙසේ ද? කලාපීය ඉස්ලාම් හක්නිකයන්ගෙන් ඔවුන් විශේෂ කොට නැතහොත් වෙන් කොට දැක්වීමට හැකි වූයේ කෙසේ ද? විද්‍යාර්ථීන් කිහිප දෙනෙකු මෙම මෑත කාලීන මැද පෙරදිග සංක්‍රමණිකයන් ඉතා පහසු ලෙස ලංකා මුස්ලිම් ප්‍රජාවට අනුගත කර දැක්වීමට පෙළඹී ඇතිමුත්, මෙම ප්‍රජා දෙක එකක් ලෙස හැඳින්වීම එතරම් පහසු නොවේ. උදාහරණයක් ලෙස එක් විද්‍යාර්ථියකු මෙසේ පවසයි: ‘ලංකාවේ මුස්ලිම්වරුන් සඳහා මුතු ඉතා වටිනා දෙයක් වූ අතර, ඔවුහු තමන් ද ගල් කලාපයෙන් ආ අරාබීන් යැයි හඳුනාගත්හ’ (Mahroof 2015: 874). එනමුත් මුතු ධීවර කටයුතු සලකා බලන විට පෙනී යන්නේ, ගල් කිමිදෙන්නන් කිලික්කරෙයි කිමිදෙන්නන් සමග ජීවත් වූව ද, ඔවුන් රැකියාව සඳහා දකුණු ආසියානු මුස්ලිම් කිමිදෙන්නන් සමග සම්බන්ධ නොවී අනෙකුත් ගල් කිමිදෙන්නන් සමග පමණක් වැඩ කිරීමට උනන්දු වූ බවයි. තවද, ඔවුන්ගේ ශ්‍රමය හා බැඳුණු භාවිතයන් හා සම්ප්‍රදා දකුණු ආසියානු මුස්ලිම් කිමිදෙන්නන්ගෙන් වෙනස් විය; උදාහරණයක් ලෙස: නාස් කොපු පැලඳීම, සෑම කිමිදුමකට ම පසුව තුවායකින් ඇඟ පිස දැමීම, විශේෂ පයිප්පවලින් දුම් පානය කිරීම. ඓතිහාසික වශයෙන් සමානකම නොව වෙනස නිරූපණය කළ මෙසේ විවිධ වූ ප්‍රජාවන් හඳුනාගැනීමට ‘ඉස්ලාම්’ යන පොදු හා පුළුල් හැඟවුම්කාරකය භාවිත කිරීම ඒ අනුව එතරම් යෝග්‍ය නැත.

කණ්ඩායමකට හෝ ප්‍රජාවකට පුද්ගලයකු අයත් වීම පිළිබඳ වන මෙම උපන්‍යාස පරීක්ෂා කර බැලීම සඳහා මුතු ධීවර බිම නම් වැඩපළ කෙරෙහි අපගේ අවධානය නැවතත් යොමු කර සිටිමු. එක්තරා තරමකට, ධීවර කර්මාන්තය දෙස ඉතා සමීපව බලන කල පෙනී යන්නේ භූගෝලීය සම්භවයන් මත පදනම් වූ රේඛා ඔස්සේ වූ සහයෝගිතා ජාලයකි. දැනට ද පවතින කිමිදුම්කරුවන්ගේ පෞද්ගලික සටහන් කිහිපයෙන් පෙනී යන්නේ ආගම යන සාධකය භූගෝලීය සම්භවය යන සාධකයේ වැදගත්කම තරමක් දුරට අඩු කළ බවයි. තමා මෙන් කිලික්කරෙයිහි කිමිදෙන්නන් ඉස්ලාම් බැතිමතුන් වීම නිසා ඔවුන් සමග ජීවත් වීමට සහ ඔවුන්ගේ සමාජයට අනුගත වීමට හැකි වූ මැද පෙරදිග කිමිදුම්කරුවාගේ

උදාහරණයෙන් ද තහවුරු වන්නේ මෙවැනි තත්වයකි.²⁸ ඇත්ත වශයෙන්ම, ආගම යන සාධකය අනෙක් පුද්ගලයින්ට ද ඉතා පහසුවෙන් ප්‍රත්‍යක්ෂ වූ එකක් විය. ඒ මන්දයත්, නිදසුනක් ලෙස, ඉස්ලාම් ආගමික කිමිදෙන්නෝ රාමසාන් කාලය තුළ නෝමිබි ඇල්ලූ අතර, දිනපතා යාවිඤා (සලාත්) ද කළහ (*Ceylon Sessional Papers* 1925: 48).²⁹ තවද, මුතු ධීවර කර්මාන්තයේ වූ සාර්ථක වැඩ වර්ජන ස්වල්පයෙන් එකක්, පරිපාලකයින්ට අනුව, කීලක්කරෙයිහි මුස්ලිම් පල්ලියක මැදිහත්වීමෙන් සිදු කරන ලද එකක් විය.³⁰ ඒ අනුව, ආගම ශ්‍රමය හා ඉතා තදබල ලෙස බැඳී තිබුණි.

එමෙන්ම, ආර්ථික ගැටළු වර්ධනය වූ අවස්ථාවල, පුද්ගලයින් සමගියෙන් එකට බඳවා තිබීමට ආගමට ද නොහැකි විය. මීට උදාහරණයක් ලෙස 1887 වසරේ වූ කීලක්කරෙයි මුස්ලිම් කිමිදුම්කරුවන් පිරිසක් හා මන්තාරම් වෙළෙන්දන් පිරිසක් අතර වූ ගැටුමක් දැක්විය හැක. ටිවිනම්ගේ වාර්තාවකට අනුව මෙහිදී ‘මන්තාරම් සුළු වෙළෙන්දන් කිහිප දෙනෙකු විසින් කීලක්කරෙයි කිමිදුම්කරුවකුට අයත් විකිණීමට තිබූ මුතු බෙල්ලන් බලෙන් උදුරාගෙන ඇත’.³¹ මුතු ධීවර කර්මාන්තය පිළිබඳ විශ්ලේෂණවල එක් කැපී පෙනෙන හා ප්‍රශ්නකාරී මෙන්ම භයානක ප්‍රවණතාවක් වන්නේ මුතු කර්මාන්තය ආශ්‍රිත බිම් පරවර් ආධිපත්‍යය පැවතී, පරවර් කුලයට අනන්‍ය වූ හුම් ලෙස හඳුන්වා මුස්ලිම් කිමිදෙන්නන් පසුව පැමිණි පිටස්තරයන් ලෙස හඳුන්වන ආබ්‍යාන පුනරාවර්තනය කිරීමයි. උදාහරණයක් ලෙස, මුතු ධීවර ඉතිහාසය පිළිබඳ ලියැවී තිබෙන ප්‍රධානතම කෘතියක් වන 1952 දී පළ වූ එස්. අරුනාවලම්ගේ අධ්‍යයනයෙහි සඳහන් වන්නේ මෙවන් අදහසකි: ‘මුවර්වරු (Moors) ඉන්දියාව පුරා ව්‍යාප්ත වී සිටියහ... ඔවුහු රැකියාවක් සඳහා මුතු කිමිදීම වෙත යොමු වූ අතර, බොහෝ අවස්ථාවල ද්වේශ සහගත හැඟීමෙන් යුත්ත ව හා තමන්ගේ ම වාසිය සඳහා වෙරළ ප්‍රදේශයෙහි දේශීය වැසියන් වූ පරවර් මිනිසුන්

²⁸ Twynam, *Diary* (1887 අප්‍රේල් 2 තබන ලද සටහන).
²⁹ ‘Report on the the Pearl Fishery of 1925.’ – Twynam
³⁰ Twynam, *Diary*, (1877 අප්‍රේල් 14 තබන ලද සටහන).
³¹ එම (1887 මැයි 2 තබන ලද සටහන).

පරදවා ඔවුන් පසු කර යාමට තැන් කළහ' (Arunachalam 1952: 84). මෙවන් විශ්ලේෂණ ප්‍රජාවන් ඓතිහාසිකව පරිණාමය වන ගතිකයන් ලෙස දැක්වීමේ හැකියාව ප්‍රතික්ෂේප කරයි. තවද, ඒවා මගින් ධීවර කර්මාන්තය තුළ සහයෝගිතාව ප්‍රතික්ෂේප කර, එය භෞතික සම්පත් මතම පදනම් වූ 'එකතුව ශුන්‍ය ක්‍රීඩාවක්' (zero sum game) ලෙස අර්තකථනය වේ.

බැලූ බැල්මට නම්, පරිපාලක වාර්තා මගින් විස්තර වන්නේ ප්‍රාදේශීය හෝ ආගමික බෙදුම් රේඛා මූලික කරගෙන වර්ධනය වූ ප්‍රවණ්ඩකාරී ගැටුම් ය. 1890 වසරේ අප්‍රේල් 27 වන දින තබා ඇති පරිපාලන වාර්තාවක මෙසේ සඳහන් වේ: 'පර්සිවියරන්ස් (Perseverance) නෞකාවේ පිටුපස අරාබීන් දොළොස් දෙනෙකුත් වෙනත් බෝට්ටුවක වූ තුන්තුකුඩි කිමිදෙන්නන් පිරිසකුත් අතර ගැටුමක් ඇති වුණි. එම ගැටුමෙන් වඩාත් හානි ලැබුවේ අරාබීන් ය'. මෙහි දී, 'ආරක්ෂාව සලසා දෙන ලෙසට තුන්තුකුඩි කිමිදෙන්නන් විසින් ඉල්ලීමක් කර තිබුණේ මෙම සිදුවීමේදී වරදකරුවන් අරාබීන් ලෙස සැලකුණු නිසා' ය. කිමිදුම්කරුවන් සහයෝගයෙන් වැඩ කරන ආර්ථික 'ඒකක' ලෙස බෝට්ටු සංවිධානය කොට තිබූ තත්ත්වයක් තුළ, නොයෙකුත් ජන කොටස් හා කණ්ඩායම් අතර එදිනට අල්ලාගත් මුතු බෙල්ලන් සමානව බෙදා ගැනීම අභියෝගයක් වූ අතර, මිශ්‍ර බෝට්ටු ද දක්නට තිබීම මෙම ජන වාර්ගික හා සාමූහික අනන්‍යතා පෙරලා අභියෝගයට ලක් කරන ලදී.

පසු කාලෙක වූ ධීවර වාරයක් තුළ වාර්තා කරන ලද සිදුවීමක් මේ සම්බන්ධයෙන් තවත් විස්තර සපයයි. 1925 වසරේ මාර්තු 9 වන දින පරිපාලකයෝ මෙම සිද්ධිය වාර්තා කළහ: 'මධ්‍යම බටහිර වෙව්‍යාල් මුහුදු ප්‍රදේශයේ ධීවර කටයුතු කරන අතරතුර අරාබී කිමිදෙන්නන් හා බෝට්ටු හසුරුවන දෙමළන් අතර ගැටුමක් ඇති විය. මේ වන විට දෙමළන් වැඩි දෙනෙකු තමන් විසින්ම බෝට්ටුවෙන් මුහුදට පැන හෝ බලහත්කාරයෙන් මුහුදට තල්ලු කර දමා තිබුණි. ගැටුම හට ගැනීමට හේතුව වූයේ බෝට්ටු පාලකයා අසාධාරණ ලෙස මුතු බෙල්ලන් වැඩි ප්‍රමාණයක් තමාට දෙන ලෙසට අරාබී කිමිදෙන්නකුට බලහත්කාරකම් කර තිබීමයි' (Ceylon

Sessional Papers 1925: 46).³² මෙම සිද්ධියේ දී බෝට්ටුවේ පාලකයා නැතහොත් 'ටින්ඩල්' හට අරාබි හා දෙමළ කණ්ඩායමක සහය ඇතිව කිමිදෙන්නන් හට මුතු බෙල්ලන් බෙදා දීමේ වගකීම පැවරී තිබුණි. එහෙත් මෙකී බෝට්ටු පාලකයාගේ ක්‍රියා පටිපාටිය සංක්‍රමණික කිමිදෙන්නන්ට අවාසි ලෙසත් අසාධාරණ ලෙසත් සැලකුණි. මින් ඉස්මතු වන්නේ විවිධ පක්ෂපාතිත්වයන් දෛනික ධීවර කටයුතු හා බැඳි ආකාරයත් ඒවා සංක්‍රමණික කිමිදෙන්නන්ගේ ජීවනෝපායන් හා බලපෑ ආකාරයත් ය.

මෙවන් ප්‍රවණ්ඩ සිද්ධීන් කියවන විට කතෝලික හා මුස්ලිම් කිමිදෙන්නන් අතර වූ ප්‍රතිවිරෝධතා ප්‍රාථමික බවත් ඒවා සීමිත සම්පත් සඳහා වූ තරඟකාරීත්වයෙන් වඩා උසු වූ බවත් ප්‍රකාශ වන සම්භාව්‍ය ආර්ථික විද්‍යාවෙන් පෝෂණය වූ සංකල්පනය තහවුරු වේ යැයි සිතෙන්නට පුළුවනි. එහෙත් මෙම ධීවර බිම්වල යථාර්ථය ප්‍රවණ්ඩත්වයට හා ගැටුමට සීමා නොවීය. ඇත්තෙන්ම මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ රාජකාරියේ හා ශ්‍රමයේ ස්වභාවය නිසාවෙන්ම එකමුතුබව හා සංවිධානාත්මක බව ඔවුන් අතර හට ගත්තේ ය. ඒ අනුව ද්වේශය හා ප්‍රවණ්ඩත්වය මෙන්ම පුද්ගල අනන්‍යතා ඉක්මවන සහයෝගය දනවන වාර්තා ද බොහොමයක් වේ.

ඒ අනුව එකිනෙකාට උපකාරී වන අයුරෙන් හා අන්‍යෝන්‍ය වශයෙන් වාසිදායක වන අයුරෙන් කිමිදෙන්නන් ක්‍රියා කළ අවස්ථා බොහොමයක් වාර්තා වී තිබේ. උදාහරණයක් ලෙස, ගල්ෆ් කිමිදුම්කරුවන් ධීවර කටයුතු සඳහා ඉන්දියාවට ගමන් කළ අවස්ථාවල ඔවුන් බෝට්ටු කුලියට ලබා ගත්තේ ප්‍රාදේශීය බෝට්ටු හිමියන්ගෙනි. 1905 වසරේ යටත්විජිත නිලධාරීන් වාර්තා කළ අයුරින් පර්සියානු බොක්ක ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රමණය වූ කිමිදෙන්නන් 800 දෙනා කුලියට ගන්නා ලද මෙම බෝට්ටුවල වැඩ කළ බවයි: කීලක්කරෙයන් බෝට්ටු 2ක්, යාපනයෙන් බෝට්ටු 38ක්, තුන්තුකුඩියෙන් බෝට්ටු 2ක්, පාම්බන් ප්‍රදේශයෙන් බෝට්ටු 4ක්, නාගපට්ටිනම් ප්‍රදේශයෙන් බෝට්ටු 5ක් සහ කොළඹින් බෝට්ටු 4ක් (*Ceylon Sessional Papers* 1881: 7). ගල්ෆ් කිමිදෙන්නන් හට කුලියට බෝට්ටු ලබා ගැනීමට වඩාත්ම පහසු වූ ස්ථාන පිළිබඳ ඓතිහාසික

³² 'Report on the Pearl Fishery of 1925.' – Twynam

වශයෙන් පැහැදිලි රටා දක්නට ලැබේ. මෙම ස්ථාන අතුරින් යාපනය ඉතා පැහැදිලි ලෙස කැපී පෙනේ. තවද, ගල් කිමිදෙන්නෝ බෝට්ටු පාලනය කිරීම හා හැසිරවීමට මෙන්ම ධීවර කටයුතුවලට සහය වීමට දකුණු ඉන්දියානු ධීවරයින් හා නාවිකයින් මත යැපුණහ. ඒ අනුව කිමිදෙන්නන් මුහුද සිට යළිත් බෝට්ටුවට ඇද ගැනීමට උපකාරී වූ ශ්‍රමිකයෝ හා බෝට්ටු පාලකයෝ බොහෝ විට දකුණු ඉන්දියානුවන් වූහ. මුතු ධීවර කර්මාන්තය ආශ්‍රිත ශ්‍රමය බෝට්ටුකරුවන්ගෙන්, ධීවරයන්ගෙන්, කිමිදෙන්නන්ගෙන් හා කිමිදෙන්නන්ට සහය වන්නන්ගෙන් සැදුම්ලත් සංකීර්ණ ජාලයක පැවතුනු හෙයින් සයහෝගය හා සහජීවනය අත්‍යවශ්‍ය විය.

තවද, ධීවරයෙහි ඵලදායීතාව අඩු වූ වසරවල කිමිදෙන්නෝ බොහෝ අවස්ථාවල කිමිදීම ප්‍රතික්ෂේප කළහ. වැඩ වර්ජනය කළහ. 1880 වසරේ ටිවිනම් තැබූ වාර්තාවකට අනුව එසේ ඵලදායීතාව අඩු වූ අවස්ථාවක කිමිදෙන්නන් සිය විරෝධය පෑ අතර විවිධ ආගමික කණ්ඩායම්වල පුද්ගලයින් එකිනෙකා හා සහයෝගයෙන් මෙසේ සිය විරෝධය දක්වා ඇත.³³ තවද, ඇතැම් කිමිදෙන්නන් හට විවේකයක් අවශ්‍ය වූ අවස්ථාවල වෙනත් ආගම්වලට අයත් ඔවුන්ගේ සගයින්ගේ ආගමික වතාවත් ද හේතු ලෙස දක්වා විවේක ඉල්ලීමට ඔවුහු පුරුදු වී සිටියහ. නිදසුනක් ලෙස, මුස්ලිම් කිමිදෙන්නෝ කතෝලික ආගම අදහන සිය පරවර් සගයින්ගේ ආගමික දිනයක් වූ ඉරිදා දිනයේ කිමිදීම බොහෝ අවස්ථාවල ප්‍රතික්ෂේප කළහ.³⁴ ඒ අනුව, රජති සිරිවර්ධන ද සොය්සා දක්වන පරිදි, 'භෞතික සම්පත් මත රඳා පැවති වෙරළබඩ ප්‍රජාවන් තුළ දෛනික බහුත්වවාදය හා ගතික සබඳතා සමාජ පැවැත්මෙහි සාමාන්‍ය ස්වරූපය විය' (Siriwardane-de Zoysa 2018: 14).

³³ Twynam, *Diary* (1880 මාර්තු 20 තබන ලද සටහන).

³⁴ එම (1881 අප්‍රේල් 16 තබන ලද සටහන).

නිගමනය: ගතික සාගර අවකාශය තුළ සාමූහික අන්‍යෝන්‍යතාවල සංකීර්ණ බව

රජ්ති සිරිවර්ධන ද සොයිසා මෑත කාලීන වෙරළබඩ ධීවර ප්‍රජා සම්බන්ධයෙන් සිදු කරන ලද මානවවිද්‍යා අධ්‍යයනයක පවසන්නේ ශ්‍රී ලංකාව පිළිබඳ වූ කථිකා ඉතා සෘජු හා ඒකාකාරික ජාතිකවාදී පරිකල්පනයන් ඔස්සේ සිංහල, දෙමළ, මුස්ලිම් වැනි ප්‍රවර්ගවලට සීමා කොට ඇති බවයි. එනමුත් ඇය පෙන්වා දෙන්නේ වෙරළබඩ ප්‍රජාවන්ගේ ක්ෂුද්‍ර-ඉතිහාසවලට (micro-histories) මෙන්ම සංක්‍රමණය, ගතිකත්වය සහ පදිංචිවීම හා බැඳුණු දෛනික දැනුම් පද්ධති විස්තර කිරීමට හා ග්‍රහණය කිරීමට මෙකී ජාතිකවාදී පරිකල්පනයන් හා ‘අධිකාරිවාදී කථිකාමය රාමු’ අසමත් වන බවයි (Siriwardane-de Zoysa 2018: 308). මීට සියවසකටත් පෙර වූ මුතු ධීවරය අධ්‍යයනය කිරීමේදී මෙවන් මානවවිද්‍යා ප්‍රවේශයක් යොදා ගත නොහැක. උදාහරණයක් ලෙස, කතෝලික පරවර් කිම්දෙන්නකුගෙන් හෝ කීලක්කරෙයි මුස්ලිම් කිම්දෙන්නකුගෙන් ඔවුන් අරාබි සංක්‍රමණික ශ්‍රමිකයන් පිළිබඳ කුමක් සිතන්නේ දැයි ඇසීමට අපට හැකියාවක් නොමැත. එහෙත් මෙවන් මානවවිද්‍යා ප්‍රවේශවලින් යම් අනුප්‍රාණයක් ලැබ, වෙරළබඩ ප්‍රදේශවල – විශේෂයෙන්ම මන්නාරම් බොක්කෙහි – ප්‍රජාවන් එකට සම්බන්ධ වූ අයුරු හා ක්‍රියා කළ අයුරු පිළිබඳ සිතීමට, අප සතුව ඇති වාර්තා හා මූලාශ්‍ර යොදා ගනිමින් එම සබඳතා පරිකල්පනය කිරීමට අපට හැකියාව තිබේ.

මුතු ධීවර බිම් හා කර්මාන්තය අධ්‍යයනය මගින් අවධාරණය කරනු ලබන ආධ්‍යාන කෘෂිකාර්මික ගොඩබිම් පදනම් ව ගොඩනගා ඇති දේශපාලන ඒකක පිළිබඳ ස්ථාවර අදහස් හා සංකල්ප ප්‍රශ්න කිරීමටත් විසංයෝජනය කිරීමටත් සමත් වේ. දේශපාලන කේන්ද්‍රයක් නොමැති කල පුද්ගලයින්ගේ චලනවල යම් නම්‍යශීලී බවක් ඇත. මෙය දකුණු ඉන්දියානු ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රමණය වූවන්ට මෙන්ම මැද පෙරදිග ප්‍රදේශයෙන් සංක්‍රමණය වූවන්ට ද අදාළ වේ. තවද, මුතු ධීවරය ඉතා තාවකාලික අවකාශයක් වීම වැදගත් කරුණකි. සාමාන්‍යයෙන් ධීවර වාරයක් සඳහා අවශ්‍ය අවකාශය හා ශ්‍රම සැකැස්ම මාස තුනකට පමණක් ස්ථාපනය කර ඉන්පසු විසුරුවා හරින

ලදී. ඒ අනුව, මීට වඩා ස්ථාවර, දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පවතින කර්මාන්තවලට සම්බන්ධ වූ ශ්‍රමිකයින් අදාළ ස්ථානවල ස්ථාවරව පදිංචි වූණ ද, ඉතා තාවකාලික හා ගතික මුතු ධීවර කර්මාන්තය හා සම්බන්ධ වූවෝ බොහෝ අවස්ථාවල සිය නිවෙස් බලා යළිත් සංක්‍රමණය වූහ. ඒ අනුව, මෙම ශ්‍රමිකයින්ගේ ජීවිත හා අනන්‍යතා යටත් විජිත රාජ්‍යය විසින් සිදු කරන ලද නිල සංගණනවලටවත් පුද්ගලයින් සෘජුව වාර්ගික හා නූගෝලීය කාණ්ඩවලට වර්ගීකරණය කළ යටත් විජිත පාලකයින්ගේ වාර්තාවලටවත් මුළුමනින්ම හසු නොවන්නට ඇත. ඇතැම් විට මුතු කිමිදෙන්නන්ගේ අනන්‍යතා ද මුහුදු පතුල සේ ම කාලයත් සමග වෙනස් වන්නට ඇත. ඔවුන්ගේ පක්ෂපාතීත්වයන් එක් එක් අවස්ථාවලට අනුව වෙනස් වෙමින් හැඩගැස්වෙන්නට ඇත. ඒ අනුව, සාමූහික අනන්‍යතා අතිශය සන්දර්භානුකූල වන අතර, පවත්නා පසුබිම් මෙන්ම ශ්‍රම, රැකියා හා ප්‍රාග්ධනය වුවමනා මගින් එම අනන්‍යතා නිරන්තරයෙන් පුනර්නිෂ්පාදනය වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ හා මූලාශ්‍ර

- ‘Condition of Divers in Kuwait’, 1934-1947, British Library, IOR/R/15/5/191.
- ‘Endorsement from the Political Resident in the Persian Gulf,’ 1926 July 13, British Library, IOR/L/E/7/1458
- ‘Letter from Mesopotamia Persia Corporation to the Political Agent Kuwait,’ 10 April 1926, British Library, IOR/L/E/7/1458
- ‘Letter from Political Resident in the Persian Gulf to Foreign Secretary, Simla,’ 23 May 1926, British Library, IOR/L/E/7/4376.
- ‘Letter from Sir Stanley Bois, London to Mr Alexander, Controller of Revenue, Colombo,’ 5 May 1924, Sri Lanka National Archives (Kandy Branch), 20.753.
- ‘Letter from the AGA Mannar to the Superintendent of Immigration at Daveypatnam and Paumben,’ 8 April 1877, Sri Lanka National Archives, 31/431 and 31/396.

- ‘Letter from the British Residency, Bushire, to the Resident Agent at Shargah,’ 21 February 1903, British Library, IOR/R/15/1/753.
- ‘Letter from the Political Resident in the Persian Gulf to the Foreign Secretary to the Government of India in the Foreign and Political Department’, June 1925, British Library, IOR/L/E/7/1458.
- ‘Letter from the Political Resident in the Persian Gulf to the Foreign Secretary to the Government of India in the Foreign and Political Department’, June 1926, British Library, IOR/L/PS/10/457.
- ‘Letter from the Secretary to the Government of India in the Foreign Department, Simla to the Secretary to the Government of Bombay, Political Department, Bombay,’ 11 April 1912, British Library, IOR/L/PS/10/457.
- ‘Memo by J.C.More, Political Agent Kuwait, to the Political Resident in the Persian Gulf,’ 7 February 1925, British Library, IOR/L/E/7/1458.
- ‘Report from the Superintendent of the Pearl Fishery to the Hon. Colonial Secretary’, 12 May 1890, Centre of South Asian Studies, Cambridge University.
- Arunachalam, S., 1952. *The History of the Pearl Fisheries of the Tamil Coast*. Annamalai University.
- Athiyaman, N. and K. Rajan., 2004. ‘Traditional Pearl and Chank Diving Technique in Gulf of Mannar: A Historical and Ethnographic Study.’ *Indian Journal of History of Science* 39.2: 205-26.
- Carter, Robert A., 2012. *Sea of Pearls: Seven Thousand Years of the Industry that Shaped the Gulf*. Arabian Publishing.
- Ceylon Sessional Papers* 1881. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1887. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1889. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1899. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1906. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1907. Government Printer.
- Ceylon Sessional Papers* 1925. Government Printer.
- De Silva, K.M., 1973. *History of Ceylon*, vol. 3. The Colombo Apothecaries' Company.

- Dewaraja, Lorna, 1995. 'The Muslims in the Kandyan Kingdom (c. 1600-1815): A Study of Ethnic Integration.' *Muslims of Sri Lanka: Avenues to Antiquity*. Ed. M.A.M. Shukri. Jamiah Naleemia Institute.
- Herdman, William, 1903-6. *Report to the Government of Ceylon on the Pearl Oyster Fisheries of the Gulf of Mannar, with Supplementary Reports upon the Marine Biology of Ceylon, by Other Naturalists* (6 Volumes). Royal Society.
- Hightower, V.P., 2013. 'Pearls and the Southern Persian/Arabian Gulf: A Lesson in Sustainability.' *Environmental History* 18.1: 44-59
- Hopper, Matthew S., 2006. 'Imperialism and the Dilemma of Slavery in Eastern Arabia and the Gulf, 1873-1939.' *Itinerario* 30.3: 76-94
- Hopper, Matthew S., 2015. *Slaves of One Master. Globalization and Slavery in Arabia in the Age of Empire*. Yale University Press.
- Kunz, George Frederick and Charles Hugh Stevenson, 1908. *The Book of the Pearl: The History, Art, Science and Industry of the Queen of Gems*. De Vinne Press.
- Lorimer, J.G., 1915. *Gazetteer of the Persian Gulf, Oman and Central Arabia*. Calcutta.
- Mahroof, M.M., 2015. *Exploring Sri Lanka's Muslims: Selected Writings of M.M. Mahroof*. Ed. M.L.A. Cader. South Eastern University of Sri Lanka.
- Meyer, Eric, 2006. 'Labour Circulation between Sri Lanka and South India in Historical Perspective.' *Society and Circulation: Mobile People and Itinerant Cultures in South Asia, 1750-1950*. Ed. Claude Makovits, Sanjay Subrahmanyam and Jacques Pouchepadass. Anthem.
- Miran, Jonathan, 2009. *Red Sea Citizens: Cosmopolitan Society and Cultural Change in Massawa*. Indiana University Press.
- Miscellaneous Letters to GANP. Sri Lanka National Archives (Kandy Branch), 20.749.
- Ostroff, Samuel Miles, 2016. *The Beds of Empire: Power and Profit at the Pearl Fisheries of South India and Sri Lanka, c. 1770-1840*. PhD Dis. University of Pennsylvania.

- Ramanathan, Ponnambalam, 1888. 'The Ethnology of the "Moors" of Ceylon,' *Journal of the Royal Asiatic Society, Ceylon Branch* 10.36: 234-62.
- Revenue G.O. 1403, 21 April 1909, Tamil Nadu State Archives.
- Ridgeway, West, 1904. *Administration of the Affairs of Ceylon, 1896-1903*. Government Printer.
- Siriwardane-de Zoysa, Rapti, 2018. *Fishing, Mobility and Settlerhood: Coastal Societies in Postwar Sri Lanka*. Springer.
- Subrahmanyam, Sanjay, 1996. 'Noble Harvest from the Sea: Managing the Pearl Fishery of Mannar, 1500-1925.' *Institutions and Economic Change in South Asia*. Ed. Burton Stein and Sanjay Subrahmanyam. Oxford University Press.
- Twynam, W.C. *Diary of the Pearl Fishery Superintendent*. Centre of South Asian Studies, Cambridge University.